

دانشگاه علامہ طباطبائی
دانشکده‌ی روانشناسی و علوم تربیتی

پایان نامه جهت اخذ مدرک کارشناسی ارشد
رشته آموزش و پرورش تطبیقی

عنوان پژوهش

تحلیل و تطبیق اندیشه و آراء تربیتی سه دانشمند بزرگ خواجه نصیر الدین طوسی،
علامه محمد حسین طباطبائی و کنفوسیوس

استاد راهنما: دکتر حسن ملکی

استاد مشاور: دکتر احمد اقا زاده

استاد داور: دکتر حسن اسد زاده

پژوهشگر: سیده ام البنین نورانی جورجاده

تیر ماه ۹۰

چکیده

در این تحقیق به مقایسه آرائ تربیتی خواجه نصیر الدین طوسی، علامه محمد حسین طباطبایی و کنفوسیوس پرداخته شد. روش تحقیق از نوع تحقیقات بنیادی و روش توصیفی تحلیلی است در جمع آوری داده ها از روش کتاب خانه ای استفاده شد.

در این تحقیق به این نتیجه دست یافتیم که این سه دانشمند مذکور در چهار زمینه (مبانی، اصول، هدف، و روش) آراء بسیار نزدیکی دارند و همچنین علامه و خواجه نصیر تنوعی از اهداف را در نظر قرار می دهند اهدافی که دارای سببه الهی است، کنفوسیوس به اهدافی می اندیشد که الهی نبوده و حتی به طور یقین می توان گفت کنفوسیوس به دلیل نا آشنایی با ماوراء الطبیعه از این جنبه الهی در اهداف تربیتی اش دور است.

همچنین در دیگر ارکان تربیت علامه و خواجه به دلیل مسلمان بودن دارای آراء نزدیکی هستند این دو هم به سعادت دنیوی توجه دارند و هم به سعادت اخروی، و این در حالی است که کنفوسیوس اعتقاد زیادی به زندگی اخروی ندارد و بیشتر به آزادی و مسئولیت فردی و اجتماعی در این جهان نظر دارد.

جامعیت و کلیت اندیشه های تربیتی علامه و خواجه به گونه ای است که می تواند اندیشه های کنفوسیوس را هم در بر گیرد.

کلید واژه: تربیت، مبانی، اصول، هدف و روش

۱. فهرست مطالب

۲. فصل اول: کلیات تحقیق

۳.	مقدمه.....	۱.
۴.	بیان مساله.....	۲.
۵.	اهمیت و ضرورت تحقیق	۵.
۶.	اهداف تحقیق.....	۷.
۷.	سوال تحقیق.....	۷.
۸.	تعاریف واژگان و مفاهیم	۸.

۹. فصل دوم: مبانی نظری و پیشینه تحقیق

۱۰.	مقدمه.....	۱۰.
۱۱.	تعلیم و تربیت.....	۱۰.
۱۲.	هدفهای اصلی و نهایی تعلیم و تربیت.....	۱۲.
۱۳.	ویژگی های تعلیم و تربیت	۱۴.
۱۴.	اهمیت و ضرورت تعلیم و تربیت.....	۱۶.
۱۵.	مبانی تعلیم و تربیت.....	۲۰.
۱۶.	اصول تعلیم و تربیت	۲۲.
۱۷.	اهداف تعلیم و تربیت	۲۴.
۱۸.	روش تعلیم و تربیت.....	۲۸.
۱۹.	زندگینامه خواجه نصیرالدین طوسی.....	۳۲.
۲۰.	آثار خواجه نصیرالدین طوسی.....	۳۶.
۲۱.	تربیت از دیدگاه خواجه نصیرالدین طوسی.....	۳۷.
۲۲.	زندگینامه علامه محمد حسین طباطبایی.....	۴۱.
۲۳.	آثار علامه طباطبایی.....	۴۴.
۲۴.	تربیت از دیدگاه علامه طباطبایی.....	۴۶.
۲۵.	شرح حال کنفوسیوس.....	۴۸.
۲۶.	آثار کنفوسیوس.....	۵۲.

۵۷ تربیت از دیدگاه کنفوسیوس
۵۹ پیشینه تحقیق
۲۹. فصل سوم: روش شناسی تحقیق	
۶۳ مقدمه
۶۳ نوع تحقیق
۶۴ روش تحقیق
۶۵ جامعه آماری و روش نمونه گیری
۶۵ روش اجرای تحقیق
۶۶ روش تجزیه و تحلیل داده ها
۳۶. فصل چهارم: تحلیل یافته های تحقیق	
۶۸ مبانی تعلیم و تربیت از دیدگاه خواجه نصیر
۶۸ مبنای اول تربیت انسان شناسی
۶۸ شرافت انسان
۶۹ حرکت تکمیلی و تکاملی انسان
۷۲ مدنیت انسان
۷۴ طبیعت انسان
۷۵ قوای نفس و فصل انسان
۷۷ اندیشه و تفکر انسان
۷۸ مبنای دوم تربیت معرفت و اقسام آن
۷۹ مبنای سوم تربیت اخلاق
۸۳ اصول تعلیم و تربیت از دیدگاه خواجه نصیر
۸۳ الف) اصول روانی
۸۳ اصل عادت
۸۳ اصل ظهور تدریجی قوا
۸۴ اصل تفاوت های فردی
۸۵ اصل رابطه متقابل بین بدن و شخصیت
۸۵ ب) اصول تربیتی
۸۵ اصل پیروی از تربیت

۵۵. اصل همسویی با فطرت خداجویی و دین خواهی ۸۷
۵۶. اصل رعایت مراحل رشد ۸۸
۵۷. اصل مهرورزی ۹۱
۵۸. اصل معاشرت و مجالست ۹۳
۵۹. اصل اعتدال و میانه روی ۹۴
۶۰. اصل خود سازی ۹۵
۶۱. هدف های تربیت از دیدگاه خواجه نصیر الدین طوسی ۹۸
۶۲. الف) هدف های غایی ۹۸
۶۳. رسیدن به سعادت ۹۸
۶۴. رسیدن به قرب الهی ۹۹
۶۵. هدف های واسطی ۱۰۱
۶۶. هدف عقلانی ۱۰۱
۶۷. هدف اخلاقی ۱۰۲
۶۸. هدف علمی و عملی ۱۰۳
۶۹. هدف اجتماعی ۱۰۳
۷۰. هدف اعتقادی و عبادی ۱۰۴
۷۱. روش های تربیتی از دیدگاه خواجه نصیر الدین طوسی ۱۰۷
۷۲. روش خرد ورزی ۱۰۷
۷۳. روش تمرین و دقت ۱۰۷
۷۴. روش تشویق و تنبیه ۱۰۸
۷۵. روش موعظه و نصیحت ۱۱۰
۷۶. روش ریاضت ۱۱۰
۷۷. روش دعا و نیایش ۱۱۰
۷۸. روش ورزش و تربیت بدنی ۱۱۱
۷۹. روش مراقبه و محاسبه نفس ۱۱۱
۸۰. روش آموزش گروهی ۱۱۲
۸۱. روش مشاوره و راهنمایی ۱۱۲
۸۲. مبنای تربیتی از دیدگاه علامه طباطبایی ۱۱۶

۸۳. الف) انسانشناسی..... ۱۱۷
۸۴. انسان صاحب علوم عملی است..... ۱۱۷
۸۵. انسان موجودی استخدام گر است..... ۱۱۷
۸۶. انسان موجودی مدنی و اجتماعی است..... ۱۱۸
۸۷. انسان صاحب ابزاری است که می تواند در جهان آگاهی یابد..... ۱۱۸
۸۸. انسان دارای فطرت است..... ۱۱۹
۸۹. انسان موجودی است که از تن و روان ترکیب یافته است..... ۱۱۹
۹۰. مبانی ارزش شناسی علامه طباطبایی ۱۲۱
۹۱. جایگاه وجودی ارزش ها..... ۱۲۱
۹۲. نسبی بودن یا مطلق بودن ارزش ها..... ۱۲۲
۹۳. چگونگی تکوین ارزش ها..... ۱۲۳
۹۴. مبنای شناخت شناسی علامه طباطبایی..... ۱۲۶
۹۵. اصول تربیتی از دیدگاه علامه طباطبایی..... ۱۳۰
۹۶. اصل برقراری رابطه مستقیم بین انسان و خداوند..... ۱۳۰
۹۷. اصل اصلاح شرایط ۱۳۱
۹۸. اصل مسؤولیت تربیت..... ۱۳۲
۹۹. اصل طبیعت گرایی..... ۱۳۳
۱۰۰. اصل ابراز یا منع محبت..... ۱۳۴
۱۰۱. اصل اندیشه ورزی..... ۱۳۵
۱۰۲. اصل حساسیت اجتماعی..... ۱۳۶
۱۰۳. اصل ارضای میل کنجاوی و علاقه مندی..... ۱۳۷
۱۰۴. اصل هدایت ۱۳۸
۱۰۵. هدف های تربیتی از دیدگاه علامه طباطبا..... ۱۴۰
۱۰۶. الف) هدف های غایی..... ۱۴۲
۱۰۷. قرب و رضوان..... ۱۴۲
۱۰۸. عبادت و عبودیت..... ۱۴۳
۱۰۹. سلامت و سعادت..... ۱۴۴
۱۱۰. طهارت و حیات طیبه ۱۴۵

۱۴۶.....	اخلاص طيبه	۱۱۱
۱۴۷	احياء فطرت.....	۱۱۲
۱۴۸	ب) هدف های واسطی.....	۱۱۳
۱۴۸.....	هدف اخلاقی.....	۱۱۴
۱۴۹.....	هدف پرورش روحیه عدالت خواهی.....	۱۱۵
۱۵۱.....	هدف توجه به دین و دنیا با هم	۱۱۶
۱۵۲.....	هدف علمی و فرهنگی.....	۱۱۷
۱۵۲.....	هدف پرورش روح اجتماعی.....	۱۱۸
۱۵۴.....	هدف استقلال فردی.....	۱۱۹
۱۵۶.....	روش های تربیتی از دیدگاه علامه طباطبایی.....	۱۲۰
۱۵۷.....	روش تعقل و تفکر	۱۲۱
۱۵۸.....	روش مشاهده مستقیم.....	۱۲۲
۱۶۰.....	روش پاداش و تنبیه.....	۱۲۳
۱۶۲.....	روش موعظه حسنه.....	۱۲۴
۱۶۳	روش عملی.....	۱۲۵
۱۶۵.....	روش قصه گوئی و سرگذشت اقوام و ملل.....	۱۲۶
۱۶۶.....	روش عبرت آموزی.....	۱۲۷
۱۶۷.....	روش امر به معروف و نهی از منکر.....	۱۲۸
۱۶۸.....	روش توبه.....	۱۲۹
۱۷۲.....	مبنای تربیتی از دیدگاه کنفوسیوس	۱۳۰
۱۷۲.....	الف) انسان شناسی.....	۱۳۱
۱۷۲	تمایز انسان و حیوان.....	۱۳۲
۱۷۳	سرشت نیک انسان.....	۱۳۳
۱۷۵	ارزش های فرا اخلاقی.....	۱۳۴
۱۷۷.....	ویژگی اجتماعی انسان.....	۱۳۵
۱۷۸.....	تغییر، دوام و نوآوری.....	۱۳۶
۱۸۱.....	ب) اخلاق.....	۱۳۷
۱۸۵	اصول تربیت از دیدگاه کنفوسیوس.....	۱۳۸

۱۳۹	اصل تفکر و تعقل.....	۱۸۵
۱۴۰	اصل اعتدال و میانه روی.....	۱۸۶
۱۴۱	اصل به کارگیری مربع سنجش.....	۱۸۷
۱۴۲	اصل برابری و مساوات.....	۱۸۸
۱۴۳	اصل وظیفه فرزندی و مهر برادری.....	۱۸۹
۱۴۴	اصل خود شناسی.....	۱۹۱
۱۴۵	اصل سنت پرستی.....	۱۹۱
۱۴۶	اصل شکل گیری تدریجی قوا و استعداد یابی.....	۱۹۳
۱۴۷	اصل تفاوت های فردی.....	۱۹۴
۱۴۸	هدف های تربیتی از دیدگاه کنفو سیوس.....	۱۹۵
۱۴۹	تکامل روحی.....	۱۹۶
۱۵۰	اصلاحات فردی و اجتماعی.....	۱۹۷
۱۵۱	پرورش استعداد های انسانی.....	۱۹۹
۱۵۲	گسترش دانش و علم آموزی.....	۲۰۰
۱۵۳	زندگی شرافت مندانه.....	۲۰۱
۱۵۴	انتظام امور و حفظ روابط بشری.....	۲۰۲
۱۵۵	انسان دوستی و پرهیز کاری.....	۲۰۴
۱۵۶	روش های تربیتی از دیدگاه کنفوسیوس.....	۲۰۷
۱۵۷	روش عبرت آموزی.....	۲۰۷
۱۵۸	روش شعر و شاعری.....	۲۰۷
۱۵۹	روش مباحثه.....	۲۰۸
۱۶۰	توضیح و تفسیر.....	۲۰۹
۱۶۱	دیگر روش های تربیتی.....	۲۱۰
۱۶۲	وجوه تفاوت و تشابه دیدگاه خواجه نصیر طوسی، علامه طباطبایی و کنفوسیوس در زمینه (
	مبنا، اصول، هدف و روش).....	۲۱۸

۱۶۳. فصل پنجم: بحث و نتیجه گیری

۱۶۴	مقدمه.....	۲۲۲
۱۶۵	خلاصه یافته ها و بحث در مورد آنها.....	۲۲۲

۱۶۶. دید گاه خواجه نصیر الدین طوسی در مورد مبانی ، اصول ، هدف و روش تربیتی چیست..۲۲۳
۱۶۷. دید گاه علامه طباطبایی در مورد مبانی ، اصول ، هدف و روش تربیتی چیست؟.....۲۲۵
۱۶۸. دید گاه کنفوسیوس در مورد مبانی ، اصول ، هدف و روش تربیتی چیست؟.....۲۲۸
۱۶۹. وجوه تفاوت و تشابه دید گاه خواجه نصیر الدین طوسی، علامه طباطبایی و کنفوسیوس بر اساس مبانی ، اصول ، هدف و روش تربیتی چیست؟.....۲۲۹
۱۷۰. محدودیت های پژوهش.....۲۳۶
۱۷۱. پیشنهاد های.....۲۳۷
۱۷۲. پیشنهاد به افراد.....۲۳۷
۱۷۳. پیشنهاد به موسسات۲۳۸
۱۷۴. فهرست منابع فارسی.....۲۴۰
۱۷۵. فهرست منابع خارجی.....۲۴۰
۱۷۶. جدول شماره ۱ خلاصه مربوط به یافته های مبانی تعلیم و تربیت از دید گاه خواجه نصیر الدین طوسی.....۸۲
۱۷۷. جدول شماره ۲ خلاصه مربوط به یافته های اصول تعلیم و تربیت از دید گاه خواجه نصیر الدین طوسی۹۷
۱۷۸. جدول شماره ۳ خلاصه مربوط به یافته های هدف های تعلیم و تربیت از دید گاه خواجه نصیر الدین طوسی.....۱۰۶
۱۷۹. جدول شماره ۴ خلاصه مربوط به یافته های روشهای تعلیم و تربیت از دید گاه خواجه نصیر الدین طوسی.....۱۱۴
۱۸۰. جدول شماره ۵ تربیت از دید گاه خواجه نصیر الدین طوسی.....۱۱۵
۱۸۱. جدول شماره ۶ خلاصه مربوط به یافته های مبانی تعلیم و تربیت از دید گاه علامه طباطبایی.....۱۲۹
۱۸۲. جدول شماره ۷ خلاصه مربوط به یافته های اصول تعلیم و تربیت از دید گاه علامه طباطبایی.....۱۳۹
۱۸۳. جدول شماره ۸ خلاصه مربوط به یافته های هدف های تعلیم و تربیت از دید گاه علامه طباطبایی.....۱۵۵

۱۸۴. جدول شماره ۹ خلاصه مربوط به یافته های روش های تعلیم و تربیت از دید گاه علامه طباطبایی..... ۱۷۰
۱۸۵. جدول شماره ۱۰ تربیت از دید گاه علامه طباطبایی..... ۱۷۱
۱۸۶. جدول شماره ۱۱ خلاصه مربوط به یافته های مبانی تعلیم و تربیت از دید گاه کنفوسیوس..... ۱۸۴
۱۸۷. جدول شماره ۱۲ خلاصه مربوط به یافته های اصول تعلیم و تربیت از دید گاه کنفوسیوس..... ۱۹۵
۱۸۸. جدول شماره ۱۳ خلاصه مربوط به یافته های هدف های تعلیم و تربیت از دید گاه کنفوسیوس..... ۲۰۸
۱۸۹. جدول شماره ۱۴ خلاصه مربوط به یافته های روشهای تعلیم و تربیت از دید گاه کنفوسیوس..... ۲۱۱
۱۹۰. جدول شماره ۱۵ تربیت از دید گاه کنفوسیوس ۲۱۶
۱۹۱. جدول شماره ۱۶ وجوه تفاوت و تشابه آراء خواجه نصیر الدین طوسی، علامه طباطبایی و کنفوسیوس در زمینه مبنای تربیت..... ۲۱۳
۱۹۲. جدول شماره ۱۷ وجوه تفاوت و تشابه آراء خواجه نصیر الدین طوسی، علامه طباطبایی و کنفوسیوس در زمینه اصول تربیت..... ۲۱۴
۱۹۳. جدول شماره ۱۸ وجوه تفاوت و تشابه آراء خواجه نصیر الدین طوسی، علامه طباطبایی و کنفوسیوس در زمینه هدف های تربیت..... ۲۱۵
۱۹۴. جدول شماره ۱۹ وجوه تفاوت و تشابه آراء خواجه نصیر الدین طوسی، علامه طباطبایی و کنفوسیوس در زمینه روش های تربیت..... ۲۱۶
۱۹۵. جدول شماره ۲۰ جدول نهایی آرای تربیتی خواجه نصیر، علامه طباطبایی و کنفوسیوس..... ۲۱۷

مقدمه

تحقق هدف آفرینش انسان تنها در پرتو تعلیم و تربیت مسیر است به این منظور خداوند متعال انسان را به نیروی عقل و ابزار معرفت تجهیز کرد و پیامبران و حکیمانی را برای براهین و احکام و قوانین متین برانگیخت و رسالت تعلیم و تربیت انسان را به آنها سپرد و مهم ترین بخش تعلیمات و معارف آموزشی را می توان در دیدگاه ایشان جستجو کرد .

برای اطلاع از اصول و مبانی فرهنگی اجتماعی سیاسی دینی و تاریخی هر جامعه و ملتی بهترین راه مراجعه به افکار و آراء اندیشمندان متفکران و صاحب نظران آن جامعه است زیرا هر سرزمین و یا هر دوره تعلیم و تربیت دارای ویژگی هایی بود که با دیگر مکانها تفاوت داشته است بنابراین در هر سرزمین یا در هر دوره باید وضع اجتماعی سیاسی فرهنگی و اقتصادی آن سرزمین یا آن دوره را مطالعه کرد و سپس باید هدف آنها را از تعلیم و تربیت مشخص نمود که برای چه منظوری آنان به بچه های خود آموزش می دادند چه روش و چه محتوایی را به متعلمین می آموختند آیا صاحب نظران خاصی برای تعلیم و تربیت وجود داشته؟

بدون تردید مطالعات تطبیقی به ما کمک می کند تا دریابیم که صاحب نظران و حکیمان چه دیدی نسبت به نظام های تربیتی خود داشتند چه اقداماتی برای مسائل تربیتی زمان و دوره خود داشتند بر همین اساس در این تحقیق سعی می شود به بررسی نظرات و آراء تربیتی دانشمندان و حکیمان که در زمینه تعلیم و تربیت تاثیر بسزایی داشتند انتخاب شوند، از جمله خواجه نصیر الدین طوسی، علامه محمد حسین طباطبایی و کنفوسیوس .

لذا امید است با توسل و اتکا به آراء و عقاید تربیتی اندیشمندان قدیم و جدید یک منظومه فکری و منسجمی که بنیاد های نظری و مبای فلسفی و اجتماعی را برای حرکت های اصلاح طلبانه آموزش و پرورش ترسیم کند، بوجود آوریم تا چهار چوب

های مناسبی برای تجدید حیات و تغییرات گسترده در اهداف و روشهای تربیتی پدید آید، و سپس با ضمانت های قانونی،
اجرائی و مالی بستر مساعدی برای باز سازی نظام تربیتی فراهم شود .

بیان مساله

فرایند تعلیم و تربیت در طول تاریخ عامل روشنگری و تحریک انگیزی در جهت رشد و ترقی بود که همواره هدفهای مختلفی را دنبال کرده است و در عصر حاضر نیز چون یک وسیله عمومی و نیاز اجتماعی جلوه گر شده است که در راه پیشرفت های اقتصادی و اجتماعی و مرتفع ساختن نیازهای جوامع گام بر می دارد .

شناخت و آگاهی اوضاع آموزش و پرورش بدون آشنایی و اطلاع از کوشش هایی که نیاکان ما در جهت استقرار سازمانهای عمومی آموزشی تدوین قوانین و نشر عقاید و آراء تربیتی جهت نیل به آمل و آرمانهای تربیتی به عمل آورده اند امکان پذیر نیست و همچنین آگاهی از مجاهدت های کوشش هایی که حکیمان بزرگ چون خواجه نصیر ، علامه طباطبائی ، کنفوسیوس ، که به گواه تاریخ نقش بسزایی در تمدن و فرهنگ زمانه خود داشتند می تواند در تقویت قدرشناسی و قدر دانی نسبت به خدمات ارزنده این پویندگان راه پیشرفت و ترقی فرهنگ موثر افتد و علاوه بر آن دست اندر کاران تعلیم و تربیت کنونی کشورمان را نسبت به مسئولیت خطیر خویش بصیرتر و آگاهانه تر نماید و در حفظ و نگهداری و توسعه میراث فرهنگی و با الهام از پشت کار و فضیلت و فداکاری و اندیشه های بلند پایه آموزشی گران این مرز و بوم متعهدتر گردانند. (آقازاده ، ۱۳۸۲ ، ص ۲)

یکی از اساسی ترین موضوعاتی که ذهن آدمی را همیشه به خود مشغول داشته مساله تعلیم و تربیت است مکاتب و ادیان مختلف هم هر کدام به گونه ای در امر تعلیم و تربیت مطالب فراوانی دارند و قانده مندی هایی برای حیات انسان طرح می نمایند.

یکی از بزرگترین و قابل اتکاترین دانشمندانی که در زمینه تعلیم و تربیت فعالیت داشته علامه طباطبائی است استاد علامه طباطبائی فقیه مفسر حکیم اسلام شناس جامع عصر حاضر با الهام از سرچشمه وحی در رشته های مختلف علوم و معارف اسلامی تحقیقات گسترده ای انجام داد آثار گرانبهایی مانند تفسیرالمیزان که از آن به دایره المعارفی یاد می شود بوجود آورد و اصالت نظرات ایشان از نظر انتساب به اسلام مورد اتفاق علما و دانشمندان اسلامی است .

با بررسی زندگی و آثار علامه به این پی می بریم که آن مرحوم خود جامع بسیاری از علوم و معارف دینی بوده است که شامل فقه فلسفه عرفان تفسیر قرآن می باشد . که می توان با مراجعه با آثار این دانشمندان نگاهی صحیح و کامل به آموزه های دین مبین اسلام داشت و به گونه نامشکوفی از تعلیم و تربیت اسلامی که متناسب با زندگی امروز می باشد دست یافت .

کنفوسیوس (Confucius) فیلسوف و حکیم فرزانه چینی است او صاحب نظری سنت گرا اشرافی و طرفدار نظم و انضباطی در جامعه بود از مطالعه آثار این فیلسوف چنین استنباط می شود که او همواره مدافع طبقه حاکم بوده در عین حال او را می

توان در ردیف فیلسوف های انسان دوست و طرفدار انسانی صادق، با انصاف و با تقوا که تابع هنجارها و موازین اجتماعی است قرار داد.

تعلیم و عقاید کنفوسیوس طی قرن ها در ژاپن و چین قسمت عمده برنامه های درسی را تشکیل می داد از نظر او یگانه کاری که انسان می تواند در طی زندگی خویش انجام دهد تا در جایگاه رفیع و ارجمند قرار گیرد خود شناسی و خدمت به هم نوع است عقاید تربیتی این فیلسوف را می توان به پنج دسته خلاصه کرد : ۱- با انصاف باشید ۲- عادل باشید و حقوق هر کسی را در حق خود او رعایت کنید ۳- مطیع قوانین و هنجار های اجتماعی باشید ۴- راستگو و درستکار باشید ۵- در انجام امور حسن نیت داشته باشید .

اصول پنج گانه کنفوسیوس نزدیک به ۲۶ قرن فرهنگ مردم چین را تحت تاثیر قرار داد لیکن این اصول در ژاپن به عنوان مجموعه ای از فرایض اخلاقی از قرن ششم میلادی ترویج یافت و از طریق آموزش و پرورش در اندیشه رفتار و اخلاقیات مردم ژاپن تاثیر پر دوام گذاشت .

دانشمند دیگر خواجه نصیر الدین طوسی است که به تعلیم و تربیت اهمیت بسیاری داده است. به طوری که از کتب و رساله هایش می توان چنین استنباط کرد که تعلیم و تربیت هدف اصلی وی بوده است. مثلا در اخلاق ناصری وی در باره عادات و آداب و فضایل و ردایب اخلاق بشری تلاشهای بسیاری نموده، و علم آموزی را بر هر مسلمان واجب شمرده است و حکومت فرهیختگان بر مردم را ضروری انگاشته است.

از نظر ایشان هدف غایی تربیت کمال انسان در حیطة عقل نظری و علوم مختلف و همچنین در حیطة عقل عملی و علم اخلاق فردی و اجتماعی می باشد، که نهایتا این تکامل به مقام والای انسانیت نایل خواهد شد، و شایستگی مقام خلیفه الهی را کسب خواهد نمود.

همچنین خواجه با الهام از آیات قران کریم و روایات، تعلیم و تربیت فرزند را بر اولیا و معلمان و مربیان فرض دانسته و حکومت فرهیختگان و حکیمان را بر مردم ضروری انگاشته است. زیرا چنین حکومتی زمینه آموزش و پرورش مردم را فراهم می آورد. و آنان را به سوی فضیلت و کمال فرا می خواند و راه را برای رسیدن به سعادت واقعی (قرب خداوند) هموار می سازد. (بهشتی، ۱۳۷۹، صص ۱۴۲-۱۴۴)

از آنجا که آراء و افکار این سه حکیم متأثر از متون و معرفت دینی است این بررسی می تواند محققان را در جهت پژوهش درباره تربیت یاری رساند و همچنین سعی می شود که در این پژوهش دیدگاه به خواجه نصیر، علامه طباطبایی و کنفسیوس با کمک تالیفات آنها که آموزه های چند از تعلیم و تربیت است، استخراج شود.

بنابر این مسئله پژوهش به صورت زیر بیان می شود که: دیدگاه خواجه نصیر، علامه طباطبایی و کنفوسیوس در باب تعلیم و تربیت به طور مشخص در زمینه مبانی اصول هدف و روشهای تربیت چیست؟

اهمیت و ضرورت تحقیق

- ۱- مشتاقان تعلیم و تربیت را با آراء تربیتی خواجه نصیر، علامه طباطبایی و کنفوسیوس آشنا نماید و ضمن آشنا ساختن افراد جامعه با دیدگاه تربیتی آنها در جهت نیل به اهداف تعلیم و تربیت کمک کند.
- ۲- آموزش و پرورش به عنوان یک نهاد اجتماعی در طول تاریخ با اشاعه ایده ها و آراء تربیتی مختلف تغییرات رفتاری و هدف ها ی مختلفی را دنبال کرده است که در عصر حاضر نیز چون یک وسیله عمومی و نیاز اجتماعی جلوه گر شده است و نقشی که امروزه در پیشرفت اقتصادی و اجتماعی دارد ایجاب می کند که به مطالعه آراء بزرگان پرداخت تا زمینه ای باشد برای خود شناسی و خود یابی و پیشرفت و ترقی در آینده.
- ۳- آشنایی با اطلاعات و اندیشه های گذشتگان برای کاهش ضریب اشتباهات برنامه ریزان و مجریان طرح های آموزشی و همچنین آشنایی با تجارب و تدابیری که این افراد در راه ساختن نظام های نوین تربیتی خویش به عمل آورده اند و بهره گیری از تجارب آنان در کشف حقایق تربیتی و غنای فرهنگی می تواند راهی باشد برای رسیدن به آنچه که اهداف کلی تعلیم و تربیت است.
- ۴- از آنجا که شناخت فرهنگ هر جامعه بدون توجه به پیشینه های فرهنگی و تاریخی آن جامعه غیر ممکن است تربیت به عنوان بخش بزرگی از فرهنگ هر جامعه محسوب می شود. ضرورت پژوهش در مورد آثار و عقاید بزرگان صاحب نظر در امور تربیتی برای شناخت فرهنگ و اهداف جامعه امروز آشکار می شود .
- ۵- برای اینکه به خود باوری برسیم ایجاب می کند که به استخراج اهداف و روش های تعلیم و تربیت اسلامی از قرآن و آثار دانشمندان مسلمانان (علامه طباطبایی) بپردازیم و با استواری بیان کنیم که دین جان پرور اسلام ۱۴۰۰ سال پیش بهترین برنامه ها را همراه با عالی ترین مربیان پرورش داد.
- ۶- با توجه به اینکه موضوع پژوهش تعیین تعلیم و تربیت از دیدگاه حکیمان بزرگ در کشورهای متمدن ایران و چین است از اهداف این پژوهش چگونگی توسعه و ترویج فرهنگ تربیت درست کامل در جوامع متمدن بود .
- ۷- نتیجه این که با ایجاد ارتباط بین نسل جوان با گذشته بی شک در شکل دهی شخصیت و حیثیت فرهنگی تربیتی، ادبی و تاریخی جامعه بسیار موثر است. و از آنجا که بسیاری از اهدافی که ناخود آگاه افراد جامعه امروز تعقیب می کنند، ریشه در گذشته فرهنگی و تاریخی دارد، با مطالعه عمیق تر آنها، اهداف امروز جامعه روشن تر و آشکار تر شده و با تحلیل آنها ابهامات تربیتی رفع می شود.

اهداف تحقیق

هدف اصلی هر تحقیقی حل یک مشکل و پاسخگویی به یک سوال و یا دست یابی به روابط بین متغیر هاست. اهداف محقق را کمک می کند تا در یابد چه سوالاتی بپرسد و به دنبال چه پاسخی بگردد. ضرورت تحقیقات و مطالعه تطبیقی در زمینه آموزش و پرورش پس از بوجود آمدن رشته آموزش و پرورش تطبیقی در کشورمان دو چندان شده است،

هدف تحقیق

- ۱- تبیین تعلیم و تربیت از دیدگاه خواجه نصیر الدین طوسی با تاکید بر (مبانی، اصول، هدف و روش) تربیت.
- ۲- تبیین تعلیم و تربیت از دیدگاه علامه طباطبایی با تاکید بر (مبانی، اصول، هدف، و روش) تربیت.
- ۳- تبیین تعلیم و تربیت دیدگاه کنفوسیوس با تاکید بر (مبانی، اصول، هدف و روش) تربیت.
- ۴- تبیین وجه تشابه و تفاوت آراء تربیتی خواجه نصیر الدین طوسی، علامه طباطبایی و کنفوسیوس و تحلیل آن بر اساس دیدگاهها و عقاید تربیتی آنان.

سوال های تحقیق

سوالهای تحقیق با توجه به اهداف مذکور عبارتند از:

- ۱- دیدگاه خواجه نصیر در مورد تربیت بر اساس (مبانی، اصول، هدف و روش) چیست؟
- ۲- دیدگاه علامه طباطبایی در مورد تربیت بر اساس (مبانی، اصول، هدف و روش) چیست؟
- ۳- دیدگاه کنفوسیوس در مورد تربیت بر اساس (مبانی، اصول، هدف و روش) چیست؟
- ۴- تفاوت و تشابه دیدگاه تربیتی خواجه نصیر، علامه طباطبایی و کنفوسیوس بر اساس روش مقایسه و مطالعات تطبیقی معمول (روش بردی و کندل) چیست؟

تعریف واژگان و مفاهیم اختصاصی طرح

مفاهیمی که در این تحقیق با آن سرو کار داریم عبارت است از: تحلیل و تطبیق، دیدگاه تربیتی، مبانی، اصول، هدف و روش .

۱- تحلیل و تطبیق: نوعی بررسی مقایسه ای است که شامل شناسایی، تحلیل مقایسه شباهت ها و تفاوت های پدیده هاست. آموزش و پرورش تطبیقی نیز دانشی است که موضوعش شناسایی، تحلیل و مقایسه شباهت ها و تفاوت های پدیده های تربیتی است. (آقازاده، ۱۳۸۱، ص ۱۴۴)

۲- دیدگاه تربیتی: مجموعه نگارش ها و نظرات که یک صاحب نظر با توجه به گزاره های توصیفی در مورد مسائل تربیتی نظیر اهداف روش برنامه تعلیم و تربیتی ارائه می دهد (نعلبندی، ۱۳۷۶، ص ۱۱)

۳- مبانی: اندیشه ها افکار و نگرشهای مربوط به معرفت شناسی، جهان شناسی، ارزش شناسی و در کل موقعیت انسان امکانات و محدودیتهای او. (مهدیان، ۱۳۸۵، ص ۷۹)

۴- روش: مجموعه تمهیدات و وسایلی که به منظور ارائه و تسهیل روند یادگیری به کار می رود. (صفوی، ۱۳۷۸، ص ۹۱)

۵- اصول: دستور العمل هایی است برای قضاوت ارزش ها در مسیر حرکت مربوط به آوردن یک هدف یا اهدافی که درستی آنها از قبل پذیرفته شده است. (عسگریان، ۱۳۷۸، ص ۱۹)

۶- هدف: در برنامه های آموزشی هدف عبارتست از نقطه ای که قصد رسیدن به آن را داریم و تصور بر این است با مجموعه ای از اعمال آموزشی قادریم به آن نقطه برسیم. (فرمehینی فرهانی، ۱۳۷۸، ص ۴۳)

فصل دوم

مبانی نظری و پیشینه تحقیق

در این فصل علاوه بر ارائه پیشینه مطالب و تحقیق سعی خواهد شد که ابتدا به صورت کلی در مورد مبانی اصول یا هدف و روش تعلیم و تربیت بحث شود و سپس به زندگی نامه و آثار هر یک از این دانشمندان و نگاهی که به ترتیب و انسان دارند بپردازیم.

تعلیم و تربیت

تعلیم و تربیت یکی از اساسیترین فعالیت‌هایی است که در طی یک فرایند نسل اول می‌کوشد تا قدرت آگاهی نسل بعد از خود را در همهٔ زمینه‌ها پرورش داده و آنها را برای برخورد با مسائل گوناگون آماده سازد. تعلیم و تربیت به مثابهٔ جریانی است که باید در کنار آموزش دانش، قدرت تفکر را در فرد رشد دهد و تسلط او را بر محیط زندگی افزون کند. در آموزش و پرورش هم از علم صحبت می‌شود و هم از تفکر. هم پرورش عقلانیت مورد توجه است و هم از جنبه اجتماعی بودن انسان سخن به میان آمده است. اهمیت تعلیم و تربیت تا بدانجا است که در جای جای قرآن مجید سخن از آن آمده است و متعالی‌ترین تربیت که همان تربیت الهی است بارها مورد تأکید قرار گرفته است. در طول تاریخ تغییر و تحولات بسیاری در نحوهٔ تعلیم و تربیت در جوامع متمدن صورت گرفته و تحت شرایط مختلف روشهای متفاوتی اتخاذ شده است. با سیر تکاملی تمدنها و تغییرات آرام فرهنگها بسته به شرایط خاص جامعه روشهای تعلیم و تربیت نیز تغییر یافته است. در قدیم مفهوم تعلیم و تربیت انتقال مهارتها و معلومات بود و روش عمده در تدریس آنها سخنرانی یا مطالعهٔ کتابهای درسی به شمار می‌رفت و بعلت پیشرفت علوم مراکز دانشگاهی تمرکز خود را بر انتقال معلومات و اطلاعات معطوف کرده بودند. روش آموزش انتقال یکطرفهٔ استاد به شاگرد بود و کاوشگری در این سیستم جایی نداشت اما امروزه تحولات چشمگیری در روشهای تعلیم و تربیت در جهان مشاهده می‌شود. جهت این تحولات بسوی پژوهشگری و تحقیق خود کودک به پیش می‌رود. در روشهای نوین از انتقال صرف خودداری شده و پیشنهاد می‌شود ساعتهای بیشتری را در دروس مختلف به کاوشگری اختصاص بدهند. این کار علاقهٔ دانش‌آموز را به فراگیری مطالب افزون می‌کند و به پرورش مهارتهای فکری او نیز کمک خواهد کرد. باید گفت پرورش تفکر خلاق و نقاد در کودکان اساس تعلیم و تربیت جدید است. در طی فرایند پژوهش دانش از تحقیقات خود کودک بدست می‌آید و خلاقیت‌های او ظاهر می‌گردد. به تعبیر دکتر علی شریعتمداری «تعلیم و تربیت خود، تحقیق است». در این فرایند نقش معلم هدایت جریان تحقیق است و مستقیماً در پژوهش دخالت نخواهد کرد. باید توجه داشت که تعلیم و تربیت فعلی کودک اساس کار آیندهٔ او را تشکیل خواهد داد. کودکان در جریان رشد روحی و جسمی خود دچار تغییرات تدریجی در رفتار، افکار، عادات، تمایلات و احساسات خود می‌شوند و این تغییرات می‌تواند مسائل و مشکلات خاصی را برای آنها فراهم سازد که گاه از حل آنها ناتوان است و عدم توجه به این نیازها و تغییرات می‌تواند سعادت آتی او را به مخاطره بیندازد. مربی